ପିତା ଓ ପୁତ୍ର

ଶିଖର ଦେଶର ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଛିଦ୍ର ପଥରେ, ପ୍ରଭାତର ଆଲୋକରେ, ଅନ୍ଧକାର କାରାଗାର ସ୍ୱଳ୍ପ ଆଲୋକିତ ହୋଇଛି । ଉପରେ ଶୁଭୁଛି, ରାଜଗୃହର ରାଜପଥରେ ଜନତାର ଦୈନନ୍ଦିନ କର୍ମମୁଖର କୋଳାହଳ ।

ବନ୍ଦୀ ଥରେ କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁଲେ ଛିଦ୍ର ପଥର ସେହି ଆଲୋକ ଆଡ଼େ / ପ୍ରଭାତର ଶାନ୍ତ, ସ୍ନିଗ୍ଧ ଆଲୋକ ରେଖା..... ପ୍ରଭୁ ବୁଦ୍ଧଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ପରି ।

ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ, ଅନଶନ ଓ ଅତ୍ୟାଚାରରେ ବନ୍ଦୀ ଶୀର୍ଣ୍ଣକାୟ ଦିଶୁଛନ୍ତି ପ୍ରେତଛାୟା ପରି । ଏକଦା ବିପୁଳ ବକ୍ଷଦେଶ, ରୁକ୍ଷ ଧୂସର ଶ୍ମଶ୍ରୁଜାଳରେ ଆଚ୍ଛନ୍ନ । ଦେହର ଚର୍ମ ଲୋଳିତ ।

ବନ୍ଦୀ, ମଗଧରାଜ ବିମ୍ବିସାର ।
ପୁତ୍ର ଅଜାତଶତ୍ରୁର ଆଦେଶରେ କାରାରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଏହି ଜୀବନ୍ତ ସମାଧି ତଳେ ।
ବିମ୍ବିସାରଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବା ପାଇଁ ଅଜାତଶତ୍ରୁଙ୍କର ପଣ-ତିଳେତିଳେ ଅନାହାରରେ ।

କ୍ଳାନ୍ତି ଓ ଅବସାଦରେ ବିମ୍ବିସାରଙ୍କର କୋଟରଗତ ଚକ୍ଷୁର ଦୁଇ ଆକ୍ଷିପତା ପୁଣି ମୁଦି ହୋଇଗଲା । ଅନାହାର ଓ କ୍ଷୁଧାରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରତି ଅଙ୍ଗପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ ଅବଶ ଜଡ଼ ହୋଇଆସୁଛି । ତୃଷାସ୍ଫୀତ ଜିହ୍ୱା ଶୁଷ୍କ ଓଷ୍ଠ ଉପରେ ଥରେ ବୁଲାଇ ଆଣି ବିମ୍ବିସାର ରୁଦ୍ଧକଣ୍ଠରେ ଆର୍ତ୍ତନାଦ କଲେ ।

ଏଇ ରାଜଗୃହ ଦିନେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା ତାଙ୍କରି ଆଦେଶରେ । ଆଜି ସେହି ରାଜଗୃହ ଅନ୍ଧକୂପ ମଧ୍ୟରେ ଲୋକଲୋଚନର ଅଗୋଚରରେ ତିଳେ ତିଳେ ସେ ଭୋଗ କରୁଛନ୍ତି ମୃତ୍ୟୁର ଯନ୍ତ୍ରଣା । କର୍ମଫଳ? ପୂର୍ବ ଜନ୍ମର କର୍ମଫଳ ।

ପୂର୍ବତନ ରାଜଧାନୀ କୁଶାଗ୍ରନଗରରେ ବ୍ୟାପିଲା ଥରେ ଭୀଷଣ ଅଗ୍ନିଭୟ । ସମଗ୍ର ରାଜଧାନୀ ଭସ୍ମସ୍ତୂପରେ ପରିଣତ ହେବାକୁ ବସିଲା । ବିମ୍ବିସାର ଆଦେଶ ଦେଲେ ଯାହାର ଗୃହରେ ଅଗ୍ନି ସଞ୍ଚାର ହେବ, ସେ ହେବ ନିର୍ବାସିତ ! କିନ୍ତୁ ଅଦୃଷ୍ଟର ବିଧାନ ବିଚିତ୍ର । ବିମ୍ବିସାରଙ୍କ ପ୍ରାସାଦରେ ହେଲା ଅଗ୍ନିସଞ୍ଚାର । ବିମ୍ବିସାର ଶୀତଳ ବନରେ ଗ୍ରହଣ କଲେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ ନିର୍ବାସନ ।

ସର୍ପିଣୀନଦୀ ସେବିତା ଛାୟାସ୍ନିଗ୍ଧ ବିପୁଳଗିରି, ବୈଭାରଗିରି ଓ ଗୃଧ୍ରକୂଟ ମେଖଳାବେଷ୍ଟିତ ଶୀତଳବନ ବିମ୍ବିସାରଙ୍କୁ ମୁଗ୍ଧ କରିଥିଲା । ସେହିଠାରେ ତେଣୁ ତାଙ୍କରି ଆଦେଶରେ, ନିର୍ମିତ ହେଲା ମଗଧର ନୂତନ ରାଜଧାନୀ-ରାଜଗୃହ ।

ବିମ୍ବିସାର ସେହି ରାଜଗୃହର ଶେଷ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଯେପରି କି ଦୁଇ କ୍ଳାନ୍ତ ଚକ୍ଷୁ ପୁନର୍ମିଳନ କଲେ । ପ୍ରାଣହୀନ ଦୃଷ୍ଟିହୀନ ଦୁଇ ଆକ୍ଷି, ପଥରର ଆକ୍ଷି ପରି ।

ସେଦିନ... ଅଜାତଶତ୍ରୁ ବିମ୍ବିସାରଙ୍କୁ କାରାରୁଦ୍ଧ କରିସାରିବା ପରେ ଶୋକାତୁରା, ଆଲୁଳାୟିତକୁନ୍ତଳା ଅଶ୍ରୁମୁଖୀ କୋଶଳାଦେବୀ ଅଜାତଶତ୍ରୁଙ୍କ ନିକଟରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଥିଲେ-

'ପୁତ୍ର, ଅଜାତଶତ୍ରୁ!'

ଅଜାତଶତ୍ରୁ ଉପହାସର କଣ୍ଠରେ କହିଲେ- "ଆଦେଶ କରନ୍ତୁ କାଶୀରାଜନନ୍ଦିନୀ !"

ମାତା ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରିବା କ' ଣ ଏପରି ଲଜ୍ଜାକର ପୁତ୍ର ?"

"ପୁତ୍ର ! ହାଃ-ହାଃ-ହାଃ !" ଅଟ୍ଟହାସ କରିଉଠିଲେ ଅଜାତଶତ୍ରୁ । ତା' ପରେ, ରୁକ୍ଷ ନିର୍ମମ କଣ୍ଠରେ କହିଥିଲେ - "ମାତା ବୋଲି ସଂବୋଧନ କରିବାକୁ ଆପତ୍ତି ନାହିଁ ମୋର । କିନ୍ତୁ କହିପାରିବ ମାତା, ଯେଉଁ ନାରୀ ଗର୍ଭସ୍ଥ ପୁତ୍ର, ଭବିଷ୍ୟତ କାଳରେ କେବେ ପିତୃହନ୍ତା ହେବ ଆଶଙ୍କା କରି, ଦିନେ ଗୋପନରେ ସନ୍ତର୍ପଣରେ ଭ୍ରୁଣହତ୍ୟା ପାଇଁ କୁକ୍ଷୀମର୍ଦ୍ଦନ କରିଥିଲା, ସେହି ନାରୀ କେବେ ସେ ହତଭାଗ୍ୟ ନିକଟକୁ ଆସି ଯଦି ପୁତ୍ର ସମ୍ବୋଧନ କରେ, ତା' ହେଲେ କ' ଣ ହେବ ତା' ର ପ୍ରତ୍ୟୁତ୍ତର ?"

କୋଶଳା ଦେବୀ ଅସହାୟ କଣ୍ଠରେ କହିଲେ, "ଶତବାର କହିଛି ତ ପୁତ୍ର, ଏ କେବଳ ମିଥ୍ୟା ଜନଶ୍ରୁତି !"

ଅଜାତଶତ୍ରୁ କହିଲେ - "ସତ୍ୟତା ନ ଥିଲେ ଶ୍ରୁତି ନ ଥାଏ କାଶୀ ରାଜନନ୍ଦିନୀ ! କିନ୍ତୁ ସେ ଆଲୋଚନା କାହିଁକି ? କେବଳ ବିମ୍ବିସାରଙ୍କ କାରାମୁକ୍ତି ଛଡ଼ା, ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଅନୁରୋଧ ବିଚାର କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି ମୁଁ!"

କୋଶଳା ଦେବୀ ମଳିନ ଚେଳାଞ୍ଚଳରେ ଅଶ୍ରୁ ମୁଞ୍ଚନ କରି କହିଲେ - "ବେଶ୍ ପିତୃରକ୍ତରେ ଯଦି ମହାରାଜାଙ୍କର ଅଭିଷେକର ମଙ୍ଗଳଘଟ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାର କାମନା, ତା' ର ପ୍ରତିରୋଧ କରିବାର ଆସ୍ପର୍ଦ୍ଧା କାହାର ? କିନ୍ତୁ ମୋର କେବଳ ଗୋଟିଏ ଭିକ୍ଷା ଥିଲା ମହାରାଜ । ଏଇ ହତଭାଗିନୀର ସ୍ୱହସ୍ତପ୍ରସ୍ତୁତ ଖାଦ୍ୟଛଡ଼ା ବିମ୍ବିସାରଙ୍କର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଥିରେ ରୁଚି ନ ଥିଲା । ଆଜି ତାଙ୍କୁ କାରାଗାରରେ, ସ୍ୱହସ୍ତରେ ତେଣୁ ଖାଦ୍ୟ ପରିବେଷଣ କରିବାର ସୁଯୋଗରୁ ମୋତେ ବଞ୍ଚିତ କରିବେ ନାହିଁ ମହାରାଜ ।"

ଅଜାତଶତ୍ରୁ କହିଲେ - "ଏ ପ୍ରାର୍ଥନା ମୁଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କଲି କାଶୀରାଜନନ୍ଦିନୀ ।"

କିନ୍ତୁ କୋଶଳାଦେବୀଙ୍କର ପ୍ରସ୍ଥାନ ପରେ ପରେ, କାରାଗାରର ରକ୍ଷୀ ଚଣ୍ଡକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ ଅଜାତଶତ୍ରୁ, କୋଶଳାଦେବୀଙ୍କ ପ୍ରେରିତ କୌଣସି ଖାଦ୍ୟ ଯେପରି ବନ୍ଦୀ ସ୍ପର୍ଶକରି ନ ପାରେ ।

ଜଳପାତ୍ର ଶୂନ୍ୟ । ବିମ୍ବିସାର ଦୁଇ ଶିଥିଳ କମ୍ପିତହସ୍ତରେ ସେହି ଶୂନ୍ୟପାତ୍ର ମୁଖଲଗ୍ନ କରୁ କରୁ ପାତ୍ରଟି ତଳେପଡ଼ି ଚୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା । ପ୍ରଭାତର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆକାଶ ପଥରରେ ଅନେକ ଉପରକୁ ଉଠିଗଲାଣି । ଶିଖରର ଛିଦ୍ର ପଥରେ କ୍ଷୀଣ ଆଲୋକରେଖା, କେତେବେଳୁ ନିଭିଗଲାଣି । ପୂତିଗନ୍ଧମୟ କାରାଗାରରେ କେବଳ ଅନ୍ଧକାର, ନିରନ୍ଧ୍ର ନିରାନନ୍ଦ ଓ ନିଷ୍ଠୁର ।

କ୍ଷୁଧାର ଅତ୍ୟାଚାର ଆଉ ନାହିଁ । ଅଛି କେବଳ ଅତୃପ୍ତ ଦେହର ତନ୍ଦ୍ରା ଓ ତୃଷା । ଏହାପରେ ସେଥିରୁ ମଧ୍ୟ ମୁକ୍ତି ମିଳିବ । ତା' ପରେ ସବୁ ଶୂନ୍ୟ-ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ଧ୍ୟାନଲୋକ ପରି ନିଷ୍କଲଙ୍କ, ସ୍ଥିର ଆଖିପତା । ଶୂନ୍ୟବୃତ୍ତର ପରିଧି ଧୀରେ ଧୀରେ ଯେପରି ବିମ୍ବିସାରଙ୍କ ଚାରିପଟେ ନିକଟରୁ ନିକଟତର ହୋଇଆସୁଛି । ମହାଶୂନ୍ୟର ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ବିମ୍ବିସାରଙ୍କ କୁହେଳିକାବୃତ ଦୃଷ୍ଟିପଥରେ ଭାସିଉଠିଲା ଧ୍ୟାନ ଗମ୍ଭୀର କାୟୋତ୍ସର୍ଗମୁଦ୍ରାବଦ୍ଧ ପ୍ରଭୁ ବୁଦ୍ଧଙ୍କର ପ୍ରଶାନ୍ତ ମୂର୍ତ୍ତି । ଦୁଇ ଅର୍ଦ୍ଧନିମିଳିତ ନୟନରେ ତାଙ୍କର ଶାନ୍ତିର ସ୍ୱସ୍ତ୍ୟୟନ ।

ତୃଷାରେ ବିମ୍ବିସାରଙ୍କର ଜିଭ ଓ ଓଠ ଫାଟି ସେଥିରୁ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ କଳାରକ୍ତ ଝରୁଛି । ସେହି ରକ୍ତରେ ବିମ୍ବିସାରଙ୍କର ଶୁଷ୍କକଣ୍ଠ କିଂଚିତ ସିକ୍ତ ହୋଇଗଲା । ରୁଦ୍ଧ କଣ୍ଠରେ ଆହତ ପଶୁ ପରି ବିମ୍ବିସାର ଗର୍ଜନ କରିଉଠିଲେ....

ମହାଶୂନ୍ୟର ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ବିମ୍ବିସାରଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ପଥରେ ଭାସିଉଠିଲା ଧ୍ୟାନ ଗମ୍ଭୀର ଗୃଧ୍ରକୂଟ ଶିଖରର ସପ୍ତପର୍ଣ୍ଣୀ ଗହ୍ବର । ଶାକ୍ୟ ବଂଶୋଦ୍ଭବ ରାଜପୁତ୍ର ଗୌତମ ସନ୍ନ୍ୟାସ ଗ୍ରହଣକରି ସପ୍ତପର୍ଣ୍ଣୀ ଗହ୍ବରେ ଚାତୁର୍ମାସ୍ୟା ବ୍ରତ ପାଳନ କରୁଅଛନ୍ତି, ଲୋକମୁଖରେ ଏହି ବାର୍ତ୍ତା ଶୁଣି ବିମ୍ବିସାର ବିସ୍ମିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ସେଦିନ ମେଘହୀନ ନୀଳଆକାଶରେ ଉଦାସ ଗୋଧୂଳି । ବିମ୍ବିସାର ଗୃଧ୍ରକୂଟ ଶିଖରକୁ ପାରିଷଦବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ଗୌତମଙ୍କର ଦର୍ଶନ ପାଇଁ । ସପ୍ତପର୍ଣ୍ଣୀର ଦକ୍ଷିଣ ଅଳିନ୍ଦରେ ଗୌତମ ଅନୁଦାତ୍ତ କଣ୍ଠରେ ସମବେତ କେତେଜଣ ଭିକ୍ଷୁଙ୍କୁ ପ୍ରବଜ୍ଯାସୁତ୍ତ ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରୁଥିଲେ । ଗୃଧ୍ରକୂଟର ପାଦଦେଶରେ ନିବାପ*ରେ ଶିଖୀର କଳାପ ନୃତ୍ୟ ଶିଖିନୀର ଅଦର୍ଶନରେ ଭଗ୍ନଛନ୍ଦ ହୋଇଉଠୁଛି । ଆଉ କେତେବେଳେ ବା ବିହ୍ବଳ ହୋଇଉଠିଛି କଳାପହୀନାର ଚଞ୍ଚୁ ଚୁମ୍ବନରେ । ଅଦୂରରେ ମୃଗୋଦ୍ୟାନର ଶ୍ୟାମଘନ ଦୁର୍ବାଶଯ୍ୟା ଉପରେ ରାଶି ରାଶି ମୃଗ ରୋମନ୍ଥନ କରୁଛନ୍ତି । ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ ସୁମାଗଧୀ ପୁଷ୍କରିଣୀରେ କାକଚକ୍ଷୁ ଜଳରେ ମୁଗ୍ଧା ଏକ ହରିଣୀ ନିଜର ପ୍ରତିବିମ୍ବ ଚାହିଁ ଦେଖୁଛି ଆତ୍ମବିସ୍ମୃତା ହୋଇ ।

ସାଧନାରେ ଗୌତମଙ୍କର ବରତନୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ, ଅର୍ଦ୍ଧନିମୀଳିତ ନୟନଯୁଗଳରେ ଗୋଧୂଳିର ଉଦାସ ଛାୟା, ହଂସୋସ୍ୟ ମୁଦ୍ରାବଦ୍ଧ କରପଲ୍ଲବରେ ଶାନ୍ତିର ଆଶୀର୍ବାଦ । ସାଦର ସମ୍ଭାଷଣାନ୍ତେ ବିମ୍ବିସାର ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ - କେଉଁ ଦୁଃଖରେ କୁମାର ଏ କୃଚ୍ଛ୍ର ସାଧନା ?”

ଗୌତମ ସ୍ମିତ ହସି ଉତ୍ତର ଦେଲେ - “ଦୁଃଖ ପାଇଁ ନୁହେଁ ମହାରାଜ, ଦୁଃଖର କାରଣ ଓ ନିଦାନର ସନ୍ଧାନ ପାଇଁ ଏ ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଏ କୃଚ୍ଛ୍ରସାଧନା !”

ବିମ୍ବିସାର ଅଟ୍ଟହାସ୍ୟ କରିକହିଲେ - “କାରଣ ତ ଅତି ସହଜ । କିନ୍ତୁ ସପ୍ତପର୍ଣ୍ଣୀ ଗହ୍ବରରେ ତାର ନିଦାନ କାହୁଁ ପାଇବେ କୁମାର ? ଆସନ୍ତୁ ତା’   ହେଲେ ରାଜଗୃହର ଉତ୍ସବଶାଳାକୁ । ରୋମକର ଫେନିଳ ମଦ୍ୟ ଓ ମାଗଧୀର ଚଟୁଳ ଲାସ୍ୟରେ ପାଇବେ କୁମାର ସବୁ ଦୁଃଖର ନିଦାନ ।”

ନିର୍ଦ୍ଧୋଷ ଆନନ୍ଦରେ ବିମ୍ବିସାର ପୁଣି ଅଟ୍ଟହାସ କରିଉଠିଲେ । ଗୌତମଙ୍କର ଦୁଇ ଅର୍ଦ୍ଧନିମୀଳିତ ନୟନରେ ଗୋଧୂଳିର ଉଦାସଛାୟା, ସନ୍ଧ୍ୟାର ମୌନ ଅନ୍ଧକାର ପରି ଗଭୀର ଓ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଆସିଲା ।

ଆଃ, ତୃଷାରେ ବିମ୍ବିସାରଙ୍କର କଣ୍ଠନାଳୀ କିଏ ଯେପରି ଟାଣି ଛିଣ୍ଡାଇ ପକାଉଛି ।
କିଛିକ୍ଷଣର ନୀରବତା ପରେ ଗୌତମ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, “କାମନାର ବାରିରେ ଏ ତୃଷାର ଶାନ୍ତି ନାହିଁ ମହାରାଜ ।”
ନିଭୃତ କାରାର ପ୍ରାଣହୀନ ନୀରବତା ସେହି ବାଣୀରେ ଯେପରି ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ ହୋଇଉଠିଲା ।

ଲାସ୍ୟରତା ସୁମାଗଧୀର ଅଲକ୍ତକ ରଞ୍ଜିତ ଶିଞ୍ଜନ-ନିକ୍ୱଣିତ ଚରଣ ଆଜି ନୀରବ, କଜ୍ଜଳସୀମାୟିତ ନୟନରେ ମରଣର ଭ୍ରୂକୁଟୀ । ରୋମକର ଫେନିଳ ପାନପାତ୍ରରେ ହଳାହଳର ବୁଦ୍‌ବୁଦ୍ । କାହାର ଏ ନୂପୁର-ଶିଞ୍ଜନ ? କୋଶଳାଦେବୀ ? ମହାରାଣୀ !

କାରାଗାରର ରକ୍ଷୀ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉଛି । ଲୌହସାଞ୍ଜୁର ଶବ୍ଦ । ଅସହ୍ୟ ତୃଷାରେ ବିମ୍ବାସାର ଶରାହତ ବଣ୍ୟ ପଶୁପରି ନିଜର ଗୋଟିଏ ବାହୁ କାମୁଡ଼ି ପକାଇଲେ ।

----

* ମୟୂର ଚରିବାର ସ୍ଥାନ

ଦୁଇ

ଅଜାତଶତ୍ରୁ ନିଷ୍ପଲକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପ୍ରାସାଦକକ୍ଷର ବାତାୟନ ପଥରେ ଚାହିଁଥିଲେ ରାଜଗୃହର ଦିଗନ୍ତମେଖଳା ଗିରିମାଳା ଆଡ଼େ । ପଲଙ୍କରେ ସନ୍ତାନସମ୍ଭବା ରାଣୀ ବଜ୍ରା ଦେହ ଢାଳି ପଡ଼ିଛନ୍ତି ମରୁନଦୀ ପରି । ପାରାବତପାଳିକାରୁ ଦଳ ଦଳ ପାରାବତ ଉଡ଼ିଯାଉଛନ୍ତି, ପୁଣି ଫେରି ଆସୁଛନ୍ତି । ଉଦ୍ୟାନର ତମାଳ ତଳେ ଭବନଶିଖୀ ଉଦ୍ଦାମ ନୃତ୍ୟର ଉଦ୍ୟମରେ ଶିଖା ବିସ୍ତାର କରୁଛି ।

ବଜ୍ରା କ୍ଳାନ୍ତ କଣ୍ଠରେ ଡାକିଲେ....ମହାରାଜ !

ଅଜାତଶତ୍ରୁ ଶଯ୍ୟା ପାଶ୍ୱର୍ରେ ବସି ଧୀରେ ଧୀରେ ବଜ୍ରାଙ୍କର ମଳିନ କପାଳ ଉପରେ କର ସଞ୍ଚାଳନ କରି କହିଲେ, "କୁହ ବଜ୍ରା !"

ବଜ୍ରା ଅଜାତଶତ୍ରୁଙ୍କର ଗୋଟିଏ ହାତ ଧରି କହିଲେ.... "କୁହନ୍ତୁ ତ ମହାରାଜ, ଏ ସନ୍ତାନ, ପୁତ୍ର ହେବ ନା କନ୍ୟା ?"

ଅଜାତଶତ୍ରୁ ବିଚଳିତ ହୋଇ ଉଠିଲେ ।

ବଜ୍ରାଙ୍କର ପୁଣି ସେହି ନିଷ୍ଠୁର ପ୍ରଶ୍ନ "କୁହନ୍ତୁ ମହାରାଜ, ଏ ସନ୍ତାନ ପୁତ୍ର ହେବ ନା କନ୍ୟା ?"

ଅଜାତଶତ୍ରୁ ବଜ୍ରାଙ୍କର ଶର୍ଯ୍ୟା ପାର୍ଶ୍ୱରୁ ଉଠି ପଳାଇଲେ ନିଜର ନିଭୃତ କକ୍ଷକୁ । କି ଏକ ତୀବ୍ର ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ବଜ୍ରା ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ ।

ପୁତ୍ର ! ପୁତ୍ର ! ଅଜାତଶତ୍ରୁଙ୍କର ବାଷ୍ପାୟିତ ଦୃଷ୍ଟିପଥରେ ଭାସିଉଠିଲା ରାଜଗୃହର ଅନ୍ଧକାର କାରାଗାର । ହସ୍ତପଦ ବଦ୍ଧ, ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଅଜାତଶତ୍ରୁ ଅନାହାରରେ ଆର୍ତ୍ତନାଦ କରୁଛନ୍ତି ।

ଅତି ନିଷ୍ଠୁର ସେ ଭବିଷ୍ୟତବାଣୀ.....ବଜ୍ରାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଗର୍ଭଜାତ ପୁତ୍ର ହେବ ପିତୃହନ୍ତା * । ଅଜାତଶତ୍ରୁଙ୍କର ମୁଖର ଭଙ୍ଗୀ କଠୋର ହୋଇଉଠିଲା । ସନ୍ତାନସମ୍ଭବା ବଜ୍ରାଙ୍କୁ ଅନ୍ଧକାର କାରାଗାରରେ ବନ୍ଦୀକରିବେ? ନବଜାତ ଶିଶୁକୁ ଅନ୍ଧକୂପ ମଧ୍ୟରେ ହତ୍ୟା କରିବେ? ଅତୀତ ଓ ଭବିଷ୍ୟତ ସବୁ ଦୁଇ ହାତରେ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ କରିଦେବା ଅଜାତଶତ୍ରୁଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏପରି କ' ଣ ବା ଦୁଃସାଧ୍ୟ? ଅତୀତ ତ ଆଜି କାରାଗାରରେ ଗତାୟୁ । ଆଉ ଭବିଷ୍ୟତ! କିନ୍ତୁ ଅତୀତ ଓ ଭବିଷ୍ୟତହୀନ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେ ସ୍ଥିତିହୀନ ।

----

* ଅଜାତଶତ୍ରୁଙ୍କର ପୁତ୍ର ଉଦାୟୀ ଓ ତାଙ୍କର ପରବର୍ତ୍ତୀ ତିନିଜଣ ବଂଶଧର ପିତୃହନ୍ତା ଥିଲେ । ପ୍ରଜାମାନେ ଏଥିରେ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ କାଶୀରାଜା ଶିଶୁନାଗଙ୍କୁ ମଗଧର ସିଂହାସନରେ ଅଭିଷିକ୍ତ କରିଥିଲେ ।

ବଜ୍ରାଙ୍କର ଆର୍ତ୍ତଚିତ୍କାର ଶୁଭୁଛି । ପ୍ରସୂତି-ବେଦନାର କରୁଣ ମର୍ମଭେଦୀ ଆର୍ତ୍ତନାଦ ! ସ୍ରଷ୍ଟାକୁ ଦଳିତ କରି, ମଥିତକରି, ଜରାୟୁ ଛିନ୍ନବିଦୀର୍ଣ୍ଣ କରି ସୃଷ୍ଟି ଲୋଡୁଛି ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ ।

ସେଦିନ କୁଆଡ଼େ ବିମ୍ବିସାରଙ୍କ ଆଦେଶରେ ରାଜଗୃହର ପଥେ ପଥେ ବିପୁଳ ଉତ୍ସବର ଅଫୁରନ୍ତ ପ୍ରବାହ । ଅଜାତଶତ୍ରୁଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ଶୈଶବର ଧାତ୍ରୀଠାରୁ ଶୁଣା ନିଜର ଜନ୍ମକାହାଣୀ ।... ବଜ୍ରାଙ୍କର ଆର୍ତ୍ତନାଦରେ ପ୍ରାସାଦର କୋଣଅନୁକୋଣ କ୍ରନ୍ଦିତ ହୋଇଉଠୁଛି । ସୃଷ୍ଟି ନିଷ୍ଠୁର । ନିଜର ସୃଷ୍ଟିରେ ସ୍ରଷ୍ଟା କ୍ରୀତଦାସ । ସୃଷ୍ଟିର କରୁଣାଭିକ୍ଷା ଛଡ଼ା ସ୍ରଷ୍ଟାର ଗତ୍ୟନ୍ତର ନାହିଁ । ତଥାପି ସୃଷ୍ଟିରେ କି ବିପୁଳ ଆନନ୍ଦ, କି ଗର୍ବ । ପିତୃତ୍ୱର ଆନନ୍ଦରେ ଅଜାତଶତ୍ରୁଙ୍କର ପ୍ରାଣ, ନିଜର ଅଲକ୍ଷିତରେ ଉଦ୍‌ବେଳିତ ହୋଇଉଠିଲା ।......

ନିଭୃତ କକ୍ଷରେ କାହାର ପାଦଶବ୍ଦ ଶୁଣି଼ ଅଜାତଶତ୍ରୁ ଫେରିଚାହିଁଲେ । କାରାଗାରର ରକ୍ଷୀ ଚଣ୍ଡ, ଅଜାତଶତ୍ରୁଙ୍କ ଆଦେଶ ପ୍ରତୀକ୍ଷାରେ ଯେପରି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଛି ।

ଅଜାତଶତ୍ରୁ ପଚାରିଲେ.... "କି ସମ୍ବାଦ ଚଣ୍ଡ?"

ଚଣ୍ଡ କହିଲା - "ଗତ ତିନିଦିନ ଧରି ମହାରାଜାଙ୍କ ଆଦେଶରେ ଜଳବିନ୍ଦୁ ସୁଦ୍ଧା ଦିଆ ଯାଇନାହିଁ । ଆଜି ଚତୁର୍ଥ ଦିବସ ।"

ଅଜାତଶତ୍ରୁଙ୍କର ମୁଖର ଭଙ୍ଗୀ ପୁଣି କଠୋର ହୋଇଉଠିଲା । ଚଣ୍ଡକୁ ରୁକ୍ଷକଣ୍ଠରେ ପୁଣି ପଚାରିଲେ... "ତା' ପରେ ?"

ଚଣ୍ଡ କହିଲା - "ପ୍ରଥମେ ଶୁଭୁଥିଲା 'ହାୟ ପୁତ୍ର, ହାୟ ରାଜଗୃହ' ବୋଲି ଆର୍ତ୍ତ ଚିତ୍କାର !"

ରାଣୀହଂସପୁର ମଧ୍ୟରୁ ଶୁଭିଲା ଶଙ୍ଖ ଓ ହୁଳହୁଳି ଧ୍ୱନି । ବଜ୍ରାଙ୍କର ଚିତ୍କାର କେତେବେଳୁ ନୀରବ ହେଲାଣି । ଧାତ୍ରୀ ବସୁମତୀ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ପଦରେ ଧାଇଁ ଆସି ଜଣାଇଲେ..... "ସୁସମ୍ବାଦ, ମହାରାଜ ! ମହାଦେବୀଙ୍କର ପୁତ୍ରଲାଭ ହୋଇଛି । ମହାମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଡାକି ରାଜଗୃହରେ ଉତ୍ସବ ପାଇଁ ଆଦେଶ ଦିଅନ୍ତୁ ।"

ଚଣ୍ଡ କହିଲା - "ଆଦେଶ ଦିଅନ୍ତୁ ମହାରାଜ !"

ଅଜାତଶତ୍ରୁ ଥରେ ଚାହିଁଲେ ଧାତ୍ରୀ ବସୁମତୀ ଆଡ଼େ, ଆଉ ଥରେ ଚାହିଁଲେ ଚଣ୍ଡ ଆଡ଼େ । ତା' ପରେ ବିହ୍ୱଳ ପରି ଧାଇଁ ଚାଲିଗଲେ ବାହାରକୁ । ଅଙ୍ଗନ ପରେ ଅଙ୍ଗନ, ଅଳିନ୍ଦ ପରେ ଅଳିନ୍ଦ, ସୋପାନଶ୍ରେଣୀ ପରେ ସୋପାନଶ୍ରେଣୀ, ଅଜାତଶତ୍ରୁ ଧାଇଁ ଚାଲିଛନ୍ତି ଉନ୍ମାଦ ପରି । କାରାଗାରର ପ୍ରବେଶ ଦ୍ୱାର ନିକଟରେ ଅଜାତଶତ୍ରୁ ରହିଗଲେ । ରକ୍ଷୀ ଅଭିବାଦନ ଜଣାଇଲା ।

ଅଜାତଶତ୍ରୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ- ଦ୍ୱାର ଖୋଲ ରକ୍ଷୀ !

ଦୁଇ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଲୌହକବାଟ ବିକଟ ଶବ୍ଦ କରି ଖୋଲିଗଲା । ଭିତର ନିରନ୍ଧ୍ର ଅନ୍ଧକାର । ଅଜାତଶତ୍ରୁ ଅନ୍ଧକାରାବୃତ ସୋପାନଶ୍ରେଣୀ ଅତିକ୍ରମ କରି ଧାଇଁଗଲେ କାରାଗାର ଭିତରକୁ !

ପିତା ଆଜି ପାଇଛି ପିତୃତ୍ୱ ସନ୍ଧାନ ।

ସ୍ରଷ୍ଟା ଚିରଦିନ ଉଦାର, କ୍ଷମାସ୍ନିଗ୍ଧ, କରୁଣାମୟ । ଅଜାତଶତ୍ରୁ ଅବୋଧ ଶିଶୁପରି ବିମ୍ବିସାରଙ୍କ କୋଳରେ ମୁହଁ ଲୁଚାଇ କ୍ଷମାଭିକ୍ଷା କରିବେ ।

କିନ୍ତୁ ବହୁ ବିଳମ୍ବରେ ଆସିଲେ ଅଜାତଶତ୍ରୁ । ବିମ୍ବିସାରଙ୍କ ପ୍ରାଣହୀନ ଶୀର୍ଣ୍ଣ ଦେହ ପଡିଛି କାରାଗାରର ପାଷାଣ ଚତ୍ୱର ଉପରେ । ଗୋଟିଏ ବାହୁ ହିଂସ୍ର କ୍ଷୁଧାରେ କାମୁଡି ପକାଇଛନ୍ତି, ଜୀବନର ଅନ୍ତିମ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବ୍ୟାଧର ଶରାହତ ବନ୍ୟ ପଶୁ ପରି । କ୍ଷତସ୍ଥାନରୁ କେଇଧାର ରକ୍ତ ଝରି ପୁଣି ଶୁଖିଯାଇଛି!

ରାଜପ୍ରାସାଦରୁ ଶୁଭୁଛି ନବଜାତ ସନ୍ତାନର ଜନ୍ମ ଘୋଷଣା କରି ଘନ ଘନ ଶଙ୍ଖଧ୍ୱନି ।